

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

การส่งเสริมการผลิตกาแฟโรบัสต้าเพื่อทดแทนการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกร
ตำบลแม่จัน อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น

The Extension of Robusta Coffee Production to Replace Maize Production by Farmers,
in Mae Chan Subdistrict, Umpang District, Tak Province

โชคชัย แซ่มี (Chokchai Saemee)¹ เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (Benchamas Yooprasert)²

สินธุ์ ครุฑเมือง แสนเสริม (Sinrmuch Khrutmuang Sanserm)³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ตำบลแม่จัน อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น (2) ความรู้ของเกษตรกรเกี่ยวกับการผลิตกาแฟโรบัสต้า (3) พฤติกรรมการรับสื่อของเกษตรกรเพื่อการส่งเสริมการผลิตกาแฟโรบัสต้า (4) สิ่งจูงใจและความต้องการในการส่งเสริมการผลิตกาแฟโรบัสต้า (5) ปัญหา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตกาแฟโรบัสต้า ประชากรที่ศึกษา คือ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในตำบลแม่จัน อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น ที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร ประจำปีการผลิต 2564/65 จำนวน 719 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโรยามาเน ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.07 ได้กลุ่มตัวอย่าง 159 ราย ทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายโดยการจับฉลาก เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ คือ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า (1) เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 35.93 ปี จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.55 คน และมีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 4.55 คน พื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 29.43 ไร่ โดยมีแหล่งเงินทุนเป็นของตนเอง มีรายได้จากการเกษตรเฉลี่ย 75,345.91 บาทต่อปี รายจ่ายจากการเกษตรเฉลี่ย 30,094.34 บาทต่อปี และมีหนี้สินครัวเรือนเฉลี่ย 71,406.25 บาทต่อปี (2) เกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับการผลิตกาแฟโรบัสต้าอยู่ในระดับปานกลาง โดยส่วนใหญ่มีความรู้มากในประเด็น กาแฟโรบัสต้าเหมาะสำหรับปลูกที่ความสูง 0 - 700 เมตรจากระดับน้ำทะเล (3) เกษตรกรมีความต้องการรับสื่อประเภทสื่อบุคคลมากที่สุด ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้านและนักส่งเสริมการเกษตร โดยส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารจากผู้ใหญ่บ้าน 1-5 ครั้งต่อสัปดาห์ ในช่วงเวลา 18.01-24.00 น. ได้รับข้อมูลข่าวสารจากนักส่งเสริมการเกษตร 1-5 ครั้งต่อสัปดาห์ ในช่วงเวลา 06.01-12.00 น. และเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้รับรู้ข่าวสารจากสื่อมวลชนและสื่อเฉพาะกิจ (4) เกษตรกรมีสิ่งจูงใจในผลิตกาแฟโรบัสต้าอยู่ในระดับมากในประเด็น การมีการประกันราคาผลผลิตกาแฟโรบัสต้า มีความต้องการในการส่งเสริมด้านเนื้อหาและด้านวิธีการส่งเสริมอยู่ในระดับปานกลาง (5) เกษตรกรมีปัญหาในการผลิตกาแฟโรบัสต้าอยู่ในระดับน้อย และเสนอแนะว่าควรมีการส่งเสริมการรวมเป็นกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตกาแฟโรบัสต้าและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรเยี่ยมชมและติดตามแปลงเกษตรกรอย่างสม่ำเสมอ เพื่อร่วมกันพัฒนาและแก้ไขปัญหาอุปสรรคต่างๆ

คำสำคัญ การส่งเสริม การผลิตกาแฟโรบัสต้า ทดแทนการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

¹ นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช mcmc.008@gmail.com

² รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช agashben@stou.ac.th

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช seerasarn@hotmail.com

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

Abstract

The objectives of this research were to study (1) social and economic conditions of maize production farmers in Mae Chan sub-district, Umphang district, Tak province (2) knowledge of farmers about Robusta coffee production (3) behaviors in media receiving of farmers for Robusta coffee production extension (4) motivation and needs in the extension of Robusta coffee production (5) problems and suggestions about Robusta coffee production extension. The population of this study was 719 maize production farmers in Mae Chan sub-district, Umphang district, Tak province who had registered as farmers in 2021/22 production year. The sample size of 159 people was determined by using Taro Yamane formula with the error value of 0.07 and simple random sampling method through lotto picking. Data were collected by conducting the interview and were analyzed by using statistics such as frequency, percentage, minimum value, maximum value, mean, and standard deviation. The results of the research revealed that (1) most of the farmers were female with the average age of 35.93 years of age, completed early secondary school education level, had the average member in the household of 4.55 people, and had the average labor in the household of 4.55 people. The average agricultural area was 29.43 Rai. They used their own funding, earned the average income from the agricultural sector of 75,345.91 Baht/year, had the average expenses in the agricultural sector of 30,094.34 Baht/year, and had the average household debts of 71406.25 Baht/year. (2) Farmers had knowledge about Robusta coffee production at the moderate level. Most of them had high level of knowledge in the aspect that Robusta coffee is suitable for growing at the altitude of 0 - 700 meters from the sea level. (3) Farmers needed to receive media in the form of personal media such as village headman and agricultural extension officers at the highest level. Most of them received the news and information for village headman about 1-5 times/week during 18.01-24.00 time period. They received the information from the agricultural extension officers 1-5 times/week during 06.01-12.00 o'clock. Most of them did not receive information from mass media and specific media. (4) Farmers had motivations in Robusta coffee production at the high level on the aspects of price guarantee of Robusta coffee production. They needed the extension regarding content and extension methods at the moderate level. (5) Farmers encountered with the problems in Robusta coffee production at the low level. They suggested that there should be Robusta coffee producer group establishment and the officers should go visit the farmer crops regularly in order for both sides to develop and solve problems together.

Keywords: Extension, Robusta coffee production, replace maize production

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12 The 12th STOU National Research Conference

บทนำ

กาแฟ ถือเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีความสำคัญของประเทศไทย และเป็นสินค้าที่มีความสำคัญต่อสินค้าเกษตรระหว่างประเทศ มีการส่งออกเมล็ดกาแฟดิบ เมล็ดกาแฟคั่ว และกาแฟสำเร็จรูปเพิ่มขึ้นจากปีก่อน การลดภาษีนำเข้า การเพิ่มนวัตกรรม และพัฒนาคุณภาพกาแฟไทยให้ได้มาตรฐาน จะช่วยให้ผู้ประกอบการของไทยสามารถแข่งขันในตลาดพรีเมียมของต่างประเทศได้ ขณะเดียวกันประเทศคู่ค้า FTA (Free Trade Area) ของไทย ได้ยกเลิกการเก็บภาษีนำเข้ากับเมล็ดกาแฟดิบ และคั่วที่ส่งออกจากไทยด้วย จึงช่วยเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันให้กับกาแฟไทย (ศูนย์ข้อมูลข่าวสารอาเซียน กรมประชาสัมพันธ์, 2564) รัฐบาลไทยได้ให้ความสำคัญในการผลักดันให้กาแฟเป็นพืชเศรษฐกิจของไทย และได้จัดทำ “ยุทธศาสตร์กาแฟ ปี 2560 - 2564” ภายใต้วิสัยทัศน์ “เป็นผู้นำการผลิตและการค้ากาแฟคุณภาพในภูมิภาคอาเซียน ก้าวไกลตลาดโลก ภายใต้ภาพลักษณ์กาแฟไทย” โดยมีเป้าหมายในการเพิ่มผลผลิตต่อไร่ ลดต้นทุนการผลิต พัฒนาคุณภาพกาแฟให้ได้มาตรฐาน และเพิ่มมูลค่าการค้ากาแฟ ผลผลิตกาแฟมีความเพียงพอต่อความต้องการของอุตสาหกรรม เมล็ดกาแฟไทยและผลิตภัณฑ์กาแฟเป็นที่รู้จักและยอมรับทั้งตลาดในประเทศและต่างประเทศ

ประเทศไทยมีพื้นที่ปลูกกาแฟโรบัสต้า 146,405 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 12,682 ตัน ส่วนใหญ่อยู่ทางภาคใต้ทั้งฝั่งตะวันออกและตะวันตกของประเทศ สำหรับภาคเหนือมีพื้นที่ปลูกมากเป็นอันดับที่ 3 ของประเทศ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2564) โดยกาแฟโรบัสต้าสามารถเจริญเติบโตได้ดีในสภาพพื้นที่ราบ ไม่มีน้ำขัง มีความสูงไม่เกิน 700 เมตรจากระดับน้ำทะเล ลักษณะดินร่วนหรือดินร่วนปนทราย อุณหภูมิอยู่ระหว่าง 20 – 30 องศาเซลเซียส และปริมาณน้ำฝนไม่น้อยกว่า 1,500 มิลลิเมตรต่อปี

จังหวัดตาก มีแนวโน้มการผลิตกาแฟโรบัสต้าเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในปี พ.ศ. 2564 มีพื้นที่ปลูกกาแฟเพิ่มขึ้นเป็น 4,140 ไร่ โดยพื้นที่ปลูกส่วนใหญ่อยู่ในอำเภอแม่สอด อำเภอแม่ระมาด อำเภอท่าสองยาง อำเภอพบพระ และอำเภออุ้มผาง ทั้ง 5 อำเภอมีลักษณะเป็นพื้นที่เป็นทั้งที่ราบและที่ดอน ดินมีหลายประเภท ได้แก่ ดินร่วน ดินร่วนปนทราย ดินเหนียวปนทราย และดินเหนียว มีความสูงตั้งแต่ 215 -1,200 เมตรจากระดับน้ำทะเล พื้นที่การเกษตรมีทั้งระบบน้ำชลประทานและการเกษตรแบบอาศัยน้ำฝน ดังนั้นในพื้นที่บางส่วนจึงมีความเหมาะสมต่อการปลูกกาแฟโรบัสต้า สำหรับอำเภออุ้มผางมีพื้นที่ปลูกกาแฟ 918 ไร่ 104 ครัวเรือน พื้นที่ปลูกส่วนใหญ่อยู่ในตำบลโมโกร จำนวน 764 ไร่ และรองลงมาก็คือ ตำบลแม่จัน จำนวน 123 ไร่ (ฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรกลาง กรมส่งเสริมการเกษตร, 2564)

ตำบลแม่จันตั้งอยู่ทางตะวันตกของอำเภออุ้มผาง ลักษณะดินเป็นดินร่วนและดินเหนียว และดินเหนียวปนทราย มีความสูงประมาณ 200 – 700 เมตรจากระดับน้ำทะเล ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม นิยมปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เป็นพืชเศรษฐกิจหลัก โดยมีพื้นที่เพาะปลูกในปีการผลิต 2564/65 มากถึง 18,291 ไร่ ซึ่งถือว่าเป็นพืชที่มีพื้นที่ปลูกมากที่สุดในตำบลแม่จัน โดยยังขาดพืชเศรษฐกิจอื่นที่มีความเหมาะสม สามารถสร้างรายได้ และทดแทนหรือลดพื้นที่การปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ได้ เนื่องจากการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพียงอย่างเดียวเป็นประจำทุกปี ส่งผลให้ดินเกิดการเสื่อมโทรม เกษตรกรต้องลงทุนในการเพาะปลูกมากยิ่งขึ้นทั้งด้านปุ๋ยเคมีและสารควบคุมกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืช ก่อให้เกิดปัญหานี้สินอันเนื่องจากราคาผลผลิตที่ตกต่ำ นอกจากนี้แล้วเกษตรกรโดยส่วนใหญ่นิยมกำจัดเศษวัชพืชหลังการเก็บเกี่ยวโดยวิธีการเผา และขาดการทำแนวกันไฟที่ดีซึ่งก่อให้เกิดปัญหาไฟป่า ปัญหามลพิษทางหมอกควัน ที่ส่งผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยวและมนุษย์ อย่างไรก็ตามหากเกษตรกรมีไม้ผลไม้ยืนต้นที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ สามารถสร้างรายได้ และมีความเหมาะสมต่อพื้นที่ก็อาจทำให้เกษตรกรกลับมาให้ความสนใจต่อการทำแนวกันไฟและร่วมช่วยเฝ้าระวังไฟป่าที่จะส่งผลกระทบต่อผลผลิตของ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

ตนได้ เช่นเดียวกับตำบลใกล้เคียง ที่พบว่าเกษตรกรปลูกกาแฟโรบัสต้าเป็นจำนวนมาก มีตลาดรองรับผลผลิตที่แน่นอน สามารถสร้างรายได้ และเพิ่มพื้นที่สีเขียวในพื้นที่การเกษตรได้เป็นอย่างดี ดังนั้นด้วยบริบทของพื้นที่ตำบลแม่จันที่พบว่า พื้นที่ที่มีความเหมาะสมต่อการปลูกกาแฟโรบัสต้าอยู่ในระดับปานกลาง (S2) กาแฟโรบัสต้าจึงเป็นพืชที่คิดว่าเหมาะสมต่อการนำมาส่งเสริมเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยคาดว่าจะสามารถลดพื้นที่การปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์และเพิ่มพื้นที่การปลูกไม้ผลไม้ยืนต้นสร้างพื้นที่สีเขียว รวมทั้งลดปัญหาไฟป่าและหมอกควันในตำบลแม่จัน อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก ได้

จากปัญหาดังกล่าวจึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาการส่งเสริมการผลิตกาแฟโรบัสต้าเพื่อทดแทนการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกร ตำบลแม่จัน อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก เพื่อศึกษาสภาพสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร ความรู้ของเกษตรกรเกี่ยวกับการผลิตกาแฟโรบัสต้า พฤติกรรมการรับสื่อของเกษตรกร สิ่งจูงใจและความต้องการในการส่งเสริมการผลิตกาแฟโรบัสต้า และศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมการผลิตกาแฟโรบัสต้า

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ตำบลแม่จัน อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก
2. เพื่อศึกษาความรู้ของเกษตรกรเกี่ยวกับการผลิตกาแฟโรบัสต้า
3. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการรับสื่อของเกษตรกรเพื่อการส่งเสริมการผลิตกาแฟโรบัสต้า
4. เพื่อศึกษาสิ่งจูงใจและความต้องการในการส่งเสริมการผลิตกาแฟโรบัสต้า
5. เพื่อศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตกาแฟโรบัสต้า

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรที่ศึกษา คือ เกษตรกรผู้ผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในตำบลแม่จัน อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก ที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรประจำปีการผลิต 2564/65 จำนวน 719 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาร์โยมานเน ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.07 ได้กลุ่มตัวอย่าง 159 ราย ทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายโดยการจับฉลาก เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ นำแบบสัมภาษณ์ไปทดสอบกับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาจำนวน 30 ราย ในประเด็น สิ่งจูงใจในการผลิตกาแฟโรบัสต้าของเกษตรกร ความต้องการในการส่งเสริมการผลิตกาแฟโรบัสต้าของเกษตรกร ปัญหาในการผลิตกาแฟโรบัสต้า และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตกาแฟโรบัสต้า นำผลที่ได้มาทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น ตามวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.856 0.954 0.905 และ 0.933 ตามลำดับ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับโดยใช้ค่าคะแนนน้ำหนักเฉลี่ยกำหนดเกณฑ์ระดับ 1.00 - 1.80 หมายถึง น้อยที่สุด 1.81 - 2.60 หมายถึง น้อย 2.61 - 3.40 หมายถึง ปานกลาง 3.41 - 4.20 หมายถึง มาก และ 4.21 - 5.00 หมายถึง มากที่สุด

ผลการวิจัย

1. สภาพสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ตำบลแม่จัน อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก การศึกษาสภาพสังคม พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 35.93 ปี ร้อยละ 29.6 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.55 คน ร้อยละ 94.3 ไม่มีตำแหน่งทางสังคม และเกษตรกรร้อยละ 42.1

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส. ส่วนด้านสภาพเศรษฐกิจ พบว่า เกษตรกรมีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 4.55 คน มีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 29.43 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่การเกษตรของตนเองเฉลี่ย 28.79 ไร่ พื้นที่การเกษตรที่ต้องเช่าเฉลี่ย 6.68 ไร่ และเป็นพื้นที่สาธารณะ/ที่ญาติ เฉลี่ย 10.25 ไร่ ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์มากที่สุด รองลงมาคือ ประกอบอาชีพทำไร่ และประกอบอาชีพทำนา ตามลำดับ โดยมีแหล่งเงินทุนเป็นของตนเองมากที่สุด รองลงมาคือ กู้ยืมเงินจากธนาคาร ธกส. และกู้ยืมเงินจากนายทุน สำหรับรายได้และรายจ่ายของเกษตรกรนั้น พบว่า เกษตรกรมีรายได้จากการเกษตรเฉลี่ย 75,345.91 บาทต่อปี มีรายได้นอกจากการเกษตรเฉลี่ย 58,200.01 บาทต่อปี รายจ่ายจากการเกษตรเฉลี่ย 30,094.34 บาทต่อปี และรายจ่ายนอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 24,761.01 บาทต่อปี โดยเกษตรกรมีสถานะหนี้สินครัวเรือนเฉลี่ย 71,406.25 บาทต่อปี

2. ความรู้ของเกษตรกรเกี่ยวกับการผลิตกาแฟโรบัสต้า พบว่า เกษตรกรตอบถูกเฉลี่ย 12.47 คะแนน มีความรู้อยู่ในระดับปานกลาง โดยเกษตรกรมีความรู้มากที่สุดในเรื่อง กาแฟโรบัสต้าเหมาะสำหรับปลูกที่ความสูง 0 - 700 เมตรจากระดับน้ำทะเล รองลงมาคือ เพื่อลดการระบาดของมอดเจาะผลกาแฟในแปลง ควรทำการรูดผลกาแฟให้หมดทั้งต้นเมื่อเก็บเกี่ยวรุ่นสุดท้าย และการใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินสามารถช่วยลดต้นทุนการผลิตกาแฟได้และช่วงที่กาแฟไม่มีความต้องการน้ำมากจนเกินไป เนื่องจากจะส่งผลต่อการผสมเกสรที่ทำให้ดินน้อยลงคือช่วงดอกบาน ตามลำดับ เกษตรกรมีความรู้ที่น้อยที่สุดในประเด็น ช่วงที่กาแฟมีความต้องการน้ำมากที่สุดคือช่วงดอกตูมและเพื่อลดการระบาดของโรคราสนิม ไม่ควรทำการตัดแต่งกิ่งกาแฟให้โปร่ง รองลงมาคือ ควรตัดแต่งกิ่งกาแฟออกปีละ 2 กิ่ง พร้อมเลียงกิ่งใหม่ทดแทนปีละ 2 กิ่ง เมื่อต้นกาแฟอายุ 7-9 ปี และช่วงที่กาแฟมีความต้องการน้ำน้อยที่สุดคือช่วงการขยายตัวของผลกาแฟ ตามลำดับ

3. พฤติกรรมการรับสื่อของเกษตรกรเพื่อการส่งเสริมการผลิตกาแฟโรบัสต้า ประกอบด้วยสื่อ 3 ประเภท ได้แก่ สื่อบุคคล สื่อมวลชน และสื่อเฉพาะกิจ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้ 1) สื่อบุคคล พบว่า เกษตรกรมีความต้องการรับสื่อประเภทสื่อบุคคลมากที่สุด ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน นักส่งเสริมการเกษตร และเพื่อนบ้านเกษตรกร โดยส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารจากผู้ใหญ่บ้าน 1-5 ครั้งต่อสัปดาห์ ในช่วงเวลา 18.01-24.00 น. และนักส่งเสริมการเกษตร 1-5 ครั้งต่อสัปดาห์ ในช่วงเวลา 06.01-12.00 น. รองลงมาคือ ได้รับข่าวสารจากเพื่อนบ้านเกษตรกร 1-5 ครั้งต่อสัปดาห์ ในช่วงเวลา 06.01-12.00 น. ตามลำดับ 2) สื่อมวลชน พบว่า เกษตรกรมีความต้องการรับสื่อประเภทสื่อมวลชนรองจากสื่อบุคคล โดยเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้รับรู้ข่าวสารจากสื่อมวลชนประเภทใด รองลงมาคือ ได้รับข่าวสารจากสื่ออินเทอร์เน็ต 1-5 ครั้งต่อสัปดาห์ ในช่วงเวลา 18.01-24.00 น. โทรทัศน์ 1-5 ครั้งต่อสัปดาห์ ในช่วงเวลา 18.01-24.00 น. และนิตยสาร 1-5 ครั้งต่อสัปดาห์ ในช่วงเวลา 12.01-24.00 น. ตามลำดับ และ 3) สื่อเฉพาะกิจ พบว่า เกษตรกรมีความต้องการรับสื่อประเภทสื่อเฉพาะกิจน้อยที่สุด โดยเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้รับรู้ข่าวสารจากสื่อเฉพาะกิจประเภทใดมากที่สุด รองลงมาคือ ได้รับข่าวสารจากแผ่นป้ายโฆษณา 1-5 ครั้งต่อสัปดาห์ ในช่วงเวลา 06.01-12.00 น. วิดีทัศน์ 1-5 ครั้งต่อสัปดาห์ ในช่วงเวลา 06.01-12.00 น. และได้รับข่าวสารจากแผ่นพับ 1-5 ครั้งต่อสัปดาห์ ในช่วงเวลา 18.01-24.00 น.

4. สิ่งจูงใจและความต้องการในการส่งเสริมการผลิตกาแฟโรบัสต้าของเกษตรกร สิ่งจูงใจและความต้องการของเกษตรกรในการผลิตกาแฟโรบัสต้าอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การมีการประกันราคาผลผลิตกาแฟโรบัสต้ามากที่สุด รองลงมาคือ การมีมาตรฐานการรับซื้อผลผลิตกาแฟโรบัสต้าที่ชัดเจน และการมีตลาดรองรับผลผลิต ตามลำดับ สำหรับด้านความต้องการแบ่งเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

1) ประเด็นความต้องการในการส่งเสริมด้านเนื้อหา พบว่า เกษตรกรมีความต้องการในการส่งเสริมด้านเนื้อหาในระดับปานกลาง โดยต้องการองค์ความรู้การป้องกันกำจัดศัตรูกาแฟโรบัสต้ามากที่สุด รองลงมาคือ ต้องการองค์ความรู้การแต่งกิ่งกาแฟโรบัสต้า และต้องการองค์ความรู้การปลูกกาแฟโรบัสต้า ตามลำดับ

2) ประเด็นความต้องการในการส่งเสริมด้านวิธีการส่งเสริม พบว่า เกษตรกรมีความต้องการในการส่งเสริมด้านวิธีการส่งเสริมอยู่ในระดับปานกลาง รายละเอียดดังนี้ การส่งเสริมแบบรายบุคคล พบว่า เกษตรกรมีความต้องการอยู่ในระดับปานกลาง โดยต้องการให้เจ้าหน้าที่เข้าไปพบปะเยี่ยมเยียนที่แปลงหรือบ้านเกษตรกรมากที่สุด รองลงมาคือ ติดต่อเจ้าหน้าที่ทางโทรศัพท์ และเกษตรกรเข้าไปติดต่อที่สำนักงาน ตามลำดับ 2) การส่งเสริมแบบกลุ่ม พบว่า เกษตรกรมีความต้องการอยู่ในระดับมาก โดยต้องการให้จัดการประชุมกลุ่มมากที่สุด รองลงมาคือ จัดฝึกอบรมให้ความรู้ และการทำแปลงสาธิต ตามลำดับ และ 3) การส่งเสริมแบบมวลชน พบว่า เกษตรกรมีความต้องการอยู่ในระดับปานกลาง โดยต้องการสื่อความรู้การผลิตกาแฟโรบัสต้าผ่านแอปพลิเคชัน Facebook มากที่สุด รองลงมาคือ สื่อความรู้การผลิตกาแฟโรบัสต้าผ่านแอปพลิเคชัน Youtube และสื่อความรู้การผลิตกาแฟโรบัสต้าผ่านแอปพลิเคชัน Line ตามลำดับ

5. ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตกาแฟโรบัสต้า สำหรับปัญหาเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตกาแฟโรบัสต้า พบว่า เกษตรกรมีปัญหาในการผลิตกาแฟโรบัสต้าอยู่ในระดับน้อย ประกอบด้วย ประเด็นปัญหาด้านเนื้อหาความรู้ในการผลิตกาแฟโรบัสต้า และด้านวิธีการส่งเสริมการผลิตกาแฟโรบัสต้า ดังนี้

1) ประเด็นปัญหาด้านเนื้อหาความรู้ในการผลิตกาแฟโรบัสต้า พบว่า เกษตรกรมีปัญหาด้านเนื้อหาความรู้ในการผลิตกาแฟโรบัสต้าอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ปัญหาด้านการต่อราคาซื้อขายกับผู้ค้าหรือบริษัทรับซื้อมากที่สุด รองลงมาคือ ปัญหาของโรคและแมลงในกาแฟโรบัสต้า และปัญหาด้านความรู้กระบวนการดูแลรักษา การลดต้นทุนและการเพิ่มผลผลิต ตามลำดับ

2) ประเด็นปัญหาด้านวิธีการส่งเสริมการผลิตกาแฟโรบัสต้า พบว่า เกษตรกรมีปัญหาด้านวิธีการส่งเสริมการผลิตกาแฟโรบัสต้าอยู่ในระดับน้อย ได้แก่ เกษตรกรอ่านหนังสือไม่ได้มากที่สุด รองลงมาคือ เกษตรกรฟังภาษาไทยไม่เข้าใจ และสำนักงานอยู่ห่างไกลทำให้เดินทางลำบาก ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการผลิตกาแฟโรบัสต้าของเกษตรกร ประกอบด้วย 3 ประเด็น ได้แก่ ด้านเนื้อหาความรู้ในการผลิตกาแฟโรบัสต้า ด้านวิธีการส่งเสริมการผลิตกาแฟโรบัสต้า และด้านการสนับสนุนของหน่วยงาน ผลการวิเคราะห์ดังนี้

1) ประเด็นข้อเสนอแนะด้านเนื้อหาความรู้ในการผลิตกาแฟโรบัสต้า พบว่า เกษตรกรมีข้อเสนอแนะด้านเนื้อหาความรู้ในการผลิตกาแฟโรบัสต้าอยู่ในระดับมาก โดยเสนอแนะให้มีการจัดทำเนื้อหาความรู้การผลิตกาแฟโรบัสต้าให้ครบทุกขั้นตอนการผลิต รองลงมาคือ ควรมีการสรุปเนื้อหาความรู้การผลิตกาแฟโรบัสต้าเป็นขั้นตอนที่ชัดเจนและจัดทำเนื้อหาความรู้การผลิตกาแฟโรบัสต้าเกี่ยวกับการแปรรูปและการตลาด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนองค์ความรู้ และเทคโนโลยีการผลิตกาแฟกับเกษตรกรที่สนใจ ตามลำดับ

2) ประเด็นข้อเสนอแนะด้านวิธีการส่งเสริมการผลิตกาแฟโรบัสต้า พบว่า เกษตรกรมีข้อเสนอแนะด้านวิธีการส่งเสริมการผลิตกาแฟโรบัสต้าอยู่ในระดับปานกลาง โดยให้มีการส่งเสริมการรวมเป็นกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตกาแฟโรบัสต้าและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรเยี่ยมเยียนและติดตามแปลงเกษตรกรอย่างสม่ำเสมอ เพื่อร่วมกันพัฒนาและแก้ไขปัญหาอุปสรรคต่างๆ มากที่สุด รองลงมาคือ ควรมีการติดต่อประสานบริษัทหรือผู้รับซื้อผลผลิตกาแฟโรบัสต้าให้เข้าร่วมประชุมและวางแผนการผลิตร่วมกับ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12 The 12th STOU National Research Conference

เกษตรกร และควรมีการจัดทัศนศึกษา ดูงาน กลุ่มที่ประสบความสำเร็จในเรื่องการผลิทดกแพโรบัสต้า เพื่อจะได้นำความรู้มาปฏิบัติหรือประยุกต์ใช้ในแปลงของตนเอง ตามลำดับ

3) ประเด็นด้านการสนับสนุนของหน่วยงาน พบว่า เกษตรกรมีข้อเสนอแนะด้านการสนับสนุนของหน่วยงานอยู่ในระดับมาก โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมบูรณาการการพัฒนาและผลักดันกาแพโรบัสต้าเป็นพืชเศรษฐกิจทางเลือกสำหรับทดแทนการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มากที่สุด รองลงมาคือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนปัจจัยการผลิตที่จำเป็น ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ตำบลแม่จัน อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก

1) **สภาพสังคม** ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 35.93 ปี ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฏฐิมา สุขเสวียด พรชุลย์ นิลวิเศษ และสุนันท์ สีสั่ง (2556) ที่ศึกษาการผลิตและเทคนิคการเพิ่มผลผลิตของเกษตรกรผู้ปลูกกาแพโรบัสต้าในจังหวัดน่าน พบว่า เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 46.85 ปี และนวรรตน์ โพธิ์ศรี สาวิตรี รังสิภัทร และพัชราวดี ศรีบุญเรือง (2561) พบว่า เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 47.38 ปี อาจเป็นเพราะด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่ผ่านมา ทำให้ลูกหลานเกษตรกรกลับภูมิลำเนาเป็นจำนวนมาก รวมถึงการวิจัยครั้งนี้พบว่า สำนักงานเกษตรอยู่ห่างไกลทำให้เดินทางลำบาก จึงทำให้ลูกหลานเกษตรกรที่กลับภูมิลำเนาเข้ามามีบทบาทในด้านการเกษตรเพิ่มมากขึ้น โดยเกษตรกรเกือบครึ่งมีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฏฐิมา สุขเสวียด พรชุลย์ นิลวิเศษ และสุนันท์ สีสั่ง (2556) ที่พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.55 คน ใกล้เคียงกับงานวิจัยของนวรรตน์ โพธิ์ศรี สาวิตรี รังสิภัทร และพัชราวดี ศรีบุญเรือง (2561) และณัฏฐิมา สุขเสวียด พรชุลย์ นิลวิเศษ และสุนันท์ สีสั่ง (2556) ที่พบว่า เกษตรกรสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.66 คน และ 3.67 คน ตามลำดับ

2) **สภาพเศรษฐกิจ** ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรมีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 4.55 คน สอดคล้องกับงานวิจัยของนวรรตน์ โพธิ์ศรี สาวิตรี รังสิภัทร และพัชราวดี ศรีบุญเรือง (2561) ที่พบว่า เกษตรกรมีแรงงานปลูกกาแพโรบัสต้าเฉลี่ย 4.55 คน เช่นกัน มีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 29.43 ไร่ ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของนพดล อุบลมณี (2559) ที่พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกกาแพเฉลี่ย 8.67 ไร่ อาจเป็นเพราะเกษตรกรตำบลแม่จัน อำเภออุ้มผาง จังหวัดตากยังไม่ได้ทำการปลูกกาแพ แต่ทำการเกษตรโดยปลูกพืชเชิงเดี่ยวอื่นๆเป็นส่วนใหญ่ เช่น ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ซึ่งจำเป็นต้องปลูกในพื้นที่บริเวณกว้างเพื่อให้ได้ผลผลิตและรายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีพ จึงทำให้เกษตรกรมีพื้นที่การเกษตรเป็นของตนเองค่อนข้างมาก โดยทำการเกษตรส่วนใหญ่ใช้เงินทุนของตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฏฐิมา สุขเสวียด พรชุลย์ นิลวิเศษ และสุนันท์ สีสั่ง (2556) พบว่า เกษตรกรใช้ต้นทุนของตนเองในการผลิทดกแพ

2. **ความรู้ของเกษตรกรเกี่ยวกับการผลิทดกแพโรบัสต้า** ผลการวิจัย พบว่า ภาพรวมของเกษตรกรมีระดับความรู้เกี่ยวกับการผลิทดกแพโรบัสต้าระดับปานกลาง ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของนวรรตน์ โพธิ์ศรี สาวิตรี รังสิภัทร และพัชราวดี ศรีบุญเรือง (2561). พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีความรู้ระดับมาก อาจเนื่องมาจากเกษตรกรตำบลแม่จัน อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก อยู่ในพื้นที่ห่างไกล เครือข่ายไร้สายไม่ทั่วถึง ทำให้การเข้าถึงองค์ความรู้ต่างๆลำบาก รวมถึงเกษตรกรยังไม่มีประสบการณ์ในการผลิทดกแพโรบัสต้าและขาดการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการผลิทดกแพจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร จึงทำให้เกษตรกร ตำบลแม่จัน อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก มีระดับความรู้เกี่ยวกับการผลิทดกแพโรบัสต้าไม่มากนัก

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

3. พฤติกรรมการรับสื่อของเกษตรกรเพื่อการส่งเสริมการผลิตกาแฟโรบัสต้า จากผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรมีความต้องการรับสื่อประเภทสื่อบุคคลมากที่สุด โดยรับข่าวสารจากผู้ใหญ่บ้านและนักส่งเสริมการเกษตรมากที่สุด ไม่สอดคล้องกับนวนรัตน์ โพธิ์ศรี สาวิตรี รังสิภัทร และพัชราวดี ศรีบุญเรือง (2561) ที่พบว่า เกษตรกรเปิดรับข่าวสารจากสื่อบุคคล ได้แก่ เพื่อนเกษตรกรมากที่สุด สำหรับสื่อมวลชนนั้น พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้รับรู้ข่าวสารจากสื่อมวลชนประเภทใดเลย ซึ่งต่างจากงานวิจัยของนวนรัตน์ โพธิ์ศรี สาวิตรี รังสิภัทร และพัชราวดี ศรีบุญเรือง (2561) ที่พบว่า เกษตรกรเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน ได้แก่ โทรทัศน์มากที่สุด อาจเนื่องจากเกษตรกรตำบลแม่จัน อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก โดยส่วนใหญ่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่ห่างไกล บางหมู่บ้านยังไม่ได้รับการสนับสนุนไฟฟ้าจากภาครัฐ โดยปัจจุบันใช้ไฟฟ้าจากพลังน้ำและไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์ซึ่งไม่มีพลังงานเพียงพอต่อการใช้เครื่องใช้ไฟฟ้าอื่นๆ จึงส่งผลต่อการเข้าถึงสื่อต่างๆ ได้ยากกว่าสื่อบุคคล โดยเฉพาะผู้ใหญ่บ้านและนักส่งเสริมการเกษตร

4. สิ่งจูงใจและความต้องการในการส่งเสริมการผลิตกาแฟโรบัสต้าของเกษตรกร

1) สิ่งจูงใจ การผลิตกาแฟโรบัสต้าของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีสิ่งจูงใจในผลิตกาแฟโรบัสต้าอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การมีการประกันราคาผลผลิตกาแฟโรบัสต้า การมีมาตรฐานการรับซื้อผลผลิตกาแฟโรบัสต้าที่ชัดเจน และการมีตลาดรองรับผลผลิต สอดคล้องกับงานวิจัยของสากล มีสุข (2549) ที่พบว่า เกษตรกรยังคงให้ความสำคัญต่อการมีการประกันราคาผลผลิต อภิปรายได้ว่า การประกันราคาผลผลิต การมีมาตรฐานการรับซื้อที่ชัดเจนและมีตลาดรองรับผลผลิต เป็นสิ่งจูงใจสำคัญในการส่งเสริมการผลิตกาแฟโรบัสต้าเพื่อทดแทนการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกร ตำบลแม่จัน อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก

2) ความต้องการ

(1) ประเด็นความต้องการในการส่งเสริมด้านเนื้อหา พบว่า เกษตรกรมีระดับความต้องการในการส่งเสริมด้านเนื้อหาในระดับปานกลาง โดยต้องการองค์ความรู้การป้องกันกำจัดศัตรูกาแฟโรบัสต้า องค์ความรู้การแต่งกิ่งกาแฟโรบัสต้า และต้องการองค์ความรู้การปลูกกาแฟโรบัสต้า สอดคล้องกับงานวิจัยของสากล มีสุข (2549) พบว่า เกษตรกรยังคงมีความต้องการสายพันธุ์กาแฟที่ให้ผลผลิตสูงตรงตามความต้องการของตลาด และการส่งเสริมด้านองค์ความรู้ในการผลิตกาแฟ

(2) ความต้องการในการส่งเสริมด้านวิธีการส่งเสริม พบว่า เกษตรกรมีระดับความต้องการในการส่งเสริมด้านวิธีการส่งเสริมอยู่ในระดับปานกลาง โดยต้องการการส่งเสริมแบบกลุ่มมากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นการจัดประชุมกลุ่ม จัดฝึกอบรมให้ความรู้ และการทำแปลงสาธิต ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของนพดล อุบลรัตน์ (2559) พบว่า เกษตรกรมีความต้องการช่องทางการส่งเสริมการเรียนรู้ สื่อบุคคลที่มาจากหน่วยงานราชการ สื่อสิ่งพิมพ์จาก โปสเตอร์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์จากวิทยุกระจายเสียง และการสาธิต อภิปรายได้ว่า เกษตรกรตำบลแม่จัน อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก ยังคงต้องการองค์ความรู้เกี่ยวกับการผลิตกาแฟโรบัสต้าเนื่องจากเกษตรกรยังมีความรู้ไม่มากนัก รวมถึงมีเกษตรกรบางส่วนที่ฟังภาษาไทยไม่เข้าใจและอ่านหนังสือไม่ได้ ดังนั้นการส่งเสริมแบบกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นการจัดประชุมกลุ่ม จัดฝึกอบรมให้ความรู้ และการทำแปลงสาธิต จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการส่งเสริมการผลิตกาแฟโรบัสต้าในครั้งนี้ นอกจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจะสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ได้อย่างรวดเร็วแล้วยังมีผู้ใหญ่บ้าน และเพื่อนบ้านเกษตรกรที่สามารถอธิบายเป็นภาษาท้องถิ่นให้กับเกษตรกรรายอื่นๆ ที่ไม่เข้าใจได้ง่าย รวดเร็ว และถูกต้อง ทำให้สามารถพัฒนาไปพร้อมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามด้วยสภาพพื้นที่ ระยะทางที่ห่างไกลและการคมนาคมที่ลำบาก เกษตรกรจึงมีความต้องการสื่อความรู้เกี่ยวกับการผลิตกาแฟโรบัสต้าผ่านแอปพลิเคชัน Facebook ด้วยเพื่อสะดวกต่อการเข้าถึงข้อมูลและประหยัดค่าใช้จ่าย

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

5. ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการผลิตกาแฟโรบัสต้า ปัญหาในการผลิตกาแฟโรบัสต้าของเกษตรกร พบว่าเกษตรกรมีระดับของปัญหาในการผลิตกาแฟโรบัสต้าอยู่ในระดับน้อย ประกอบด้วย ประเด็นปัญหาด้านเนื้อหาความรู้ในการผลิตกาแฟโรบัสต้า และด้านวิธีการส่งเสริมการผลิตกาแฟโรบัสต้า ดังนี้

1) **ประเด็นปัญหาด้านเนื้อหาความรู้ในการผลิตกาแฟโรบัสต้า** พบว่า เกษตรกรมีปัญหาด้านเนื้อหาความรู้ในการผลิตกาแฟโรบัสต้าอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ปัญหาด้านการต่อรองราคารับซื้อจากผู้ค้าหรือบริษัทรับซื้อ ปัญหาของโรคและแมลงในกาแฟโรบัสต้า และปัญหาด้านความรู้กระบวนการดูแลรักษา การลดต้นทุนและการเพิ่มผลผลิต สอดคล้องกับณัฏฐิมา สุขเสวียด พรชุลี นิลวิเศษ และสุนันท์ สีสังข์ (2556) พบว่า เกษตรกรประสบปัญหาปุ๋ยและสารเคมีราคาแพง ราคาผลผลิตกาแฟตกต่ำ ราคาไม่แน่นอน สอดคล้องกับภุชยพันธ์ เลาะหนับ (2554) พบว่า กาแฟเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญแต่ยังมีปัญหาด้านการผลิตที่ต้นทุนสูง คุณภาพไม่ตรงกับที่ตลาดต้องการ และปัญหาด้านการตลาด เช่น ราคาต่ำและผันผวน

2) **ประเด็นปัญหาด้านวิธีการส่งเสริมการผลิตกาแฟโรบัสต้า** พบว่า เกษตรกรมีปัญหาด้านวิธีการส่งเสริมการผลิตกาแฟโรบัสต้าอยู่ในระดับน้อย ได้แก่ เกษตรกรอ่านหนังสือไม่ได้ ฟังภาษาไทยไม่เข้าใจ และสำนักงานอยู่ห่างไกลทำให้เดินทางลำบาก ตามลำดับ อภิปรายได้ว่า เกษตรกรตำบลแม่จัน อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก ยังคงมีปัญหาด้านเนื้อหาความรู้ในการผลิตกาแฟโรบัสต้า และเกษตรกรบางรายอ่านหนังสือไม่ได้ ฟังภาษาไทยไม่เข้าใจ ซึ่งจากการวิจัยครั้งนี้ พบว่า เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 39.93 ปี แสดงให้เห็นว่ามีเกษตรกรรุ่นใหม่เริ่มเข้ามามีบทบาทในภาคการเกษตรมากยิ่งขึ้น จะสามารถพัฒนาเป็นเกษตรกรต้นแบบในพื้นที่ได้ รวมทั้งเป็นผู้เชื่อมประสานระหว่างเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและเกษตรกรรุ่นเก่าได้เป็นอย่างดีในอนาคต รวมถึงการเข้าถึงสื่อและเทคโนโลยีต่างๆ จะสามารถทำได้รวดเร็วมากยิ่งขึ้นด้วย

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง การส่งเสริมการผลิตกาแฟโรบัสต้าเพื่อทดแทนการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกรตำบลแม่จัน อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก มีข้อค้นพบ และข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) **เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร** ควรจัดอบรมถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับการผลิตกาแฟโรบัสต้าตั้งแต่กระบวนการปลูกจนกระทั่งการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวให้แก่เกษตรกรตำบลแม่จัน ผลการวิจัยพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ยังขาดองค์ความรู้ในการผลิตกาแฟโรบัสต้า เนื่องจากพื้นที่อยู่ห่างไกล เกษตรกรบางรายอ่านและฟังภาษาไทยไม่เข้าใจ การเข้าถึงข้อมูลต่างๆ ลำบากเพราะเครือข่ายสัญญาณยังไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ รวมทั้งเกษตรกรขาดประสบการณ์ในการผลิตกาแฟโรบัสต้า **จากข้อค้นพบดังกล่าว** เจ้าหน้าที่ส่งเสริมควรให้การสนับสนุนองค์ความรู้ต่างๆ ในการผลิตกาแฟโรบัสต้าแก่เกษตรกร ไม่ว่าจะเป็นการจัดอบรม การศึกษาดูงาน การจัดทำแปลงเรียนรู้ การผลิตสื่อที่จำเป็นทั้งสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อออนไลน์ รวมถึงการพัฒนาเกษตรกรในพื้นที่ให้เป็นเกษตรกรต้นแบบ เพื่อเป็นวิทยากรและแบบอย่างจุดเรียนรู้ในชุมชนต่อไป

2) **เกษตรกร** ควรให้ความสำคัญในการจัดตั้งกลุ่มเพื่อให้สะดวกต่อการถ่ายทอดองค์ความรู้และการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้า ธกส. มากที่สุด รองลงมาคือ ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มใดๆ **จากข้อค้นพบดังกล่าว** เกษตรกรควรมีการรวมกลุ่มและจัดตั้งเป็นกลุ่มเกษตรกร เพื่อให้สะดวกต่อการถ่ายทอดองค์ความรู้

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12 The 12th STOU National Research Conference

แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร รวมถึงกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาการผลิตกาแฟโรบัสต้าให้ได้คุณภาพ ตรงตามความต้องการของตลาด และการรวมเป็นกลุ่มเกษตรกรยังสามารถสร้างอำนาจการต่อรองราคากับผู้รับซื้อผลผลิตได้

3) เจ้าหน้าที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตกาแฟโรบัสต้า และสนับสนุนองค์ความรู้ งบประมาณและปัจจัยการผลิตที่จำเป็น เพื่อพัฒนาผลผลิตกาแฟให้มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่าการประกันราคาผลผลิตกาแฟ การมีมาตรฐานการรับซื้อที่ชัดเจน และมีตลาดรองรับผลผลิต เป็นสิ่งจูงใจสำคัญในการส่งเสริมการผลิตกาแฟโรบัสต้า และต้องการองค์ความรู้ในการผลิตกาแฟให้ได้คุณภาพ รวมถึงการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง **จากข้อค้นพบดังกล่าว** เจ้าหน้าที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตกาแฟโรบัสต้า ให้การสนับสนุนองค์ความรู้ งบประมาณและปัจจัยการผลิตที่จำเป็น รวมถึงประสานงานกับบริษัทผู้รับซื้อผลผลิตกาแฟโรบัสต้า ร่วมประชุมหารือเพื่อกำหนดข้อตกลง เงื่อนไขมาตรฐานการรับซื้อ และกำหนดราคาประกัน นอกจากนี้แล้วเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรเยี่ยมเยียนและติดตามแปลงเกษตรกรอย่างสม่ำเสมอ เพื่อร่วมกันพัฒนาและแก้ไขปัญหาอุปสรรคต่างๆ

4) นโยบายภาครัฐ ควรกำหนดนโยบายการผลิต การนำเข้าและส่งออกกาแฟ ให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของตลาด การใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ ที่ช่วยให้สามารถลดต้นทุนการผลิต เพิ่มผลผลิตได้ มีแหล่งรับซื้อผลผลิตที่แน่นอน รวมทั้งให้ความสำคัญต่อการปลูกพืชเศรษฐกิจไม้ยืนต้นทดแทนการปลูกพืชเชิงเดี่ยวอย่าง เช่น ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียว ลดปัญหาไฟป่า และหมอกควัน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการผลิตกาแฟโรบัสต้าของเกษตรกรในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก
- 3) ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ ความรู้ในการป้องกันกำจัดมอดกาแฟของเกษตรกรอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก
- 3) ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่อง ความรู้ในการตัดฟันต้นกาแฟของเกษตรกรในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก

เอกสารอ้างอิง

- กฤษนันท์ เลาะหนับ (2553). การผลิตและการตลาดของกาแฟในประเทศไทย. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*, 5(2), 119-144.
- ณัฏฐิมา สุขเสวียด พรชุลย์ นิลวิเศษ และสุนันท์ สีสั่งข์ (2556). *การผลิตและการตลาดกาแฟของเกษตรกรในจังหวัดชุมพร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ไม้ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- นพดล อุปถัมภ์, (2559). *การผลิตและเทคนิคการเพิ่มผลผลิตของเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟอาราบิก้าในจังหวัดน่าน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ไม้ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ปทุมธานี.
- นวรรตน์ โพธิ์ศิริ สวัสดิ์ รั้งสิทธิ์ และพัชรชาติ ศรีบุญเรือง. (2561). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการผลิตกาแฟโรบัสต้าของเกษตรกร ตำบลรับร้อ อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร. *วารสารเกษตรพระจอมเกล้า*, 36 (2), 43-52.
- ระบบฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรกลาง กรมส่งเสริมการเกษตร. (2564). *กาแฟโรบัสต้า*. สืบค้นจาก http://www.farmer.doae.go.th/farmer/report_act/reportTambon
- สากล มีสุข. 2549 *ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตกาแฟอาราบิก้าของเกษตรกร อำเภอดอยสะเก็ดจังหวัดเชียงใหม่*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ไม้ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, เชียงใหม่.

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

สุรรัตน์ ปัญญาโตนะ และเสาวนีย์ มีมุทา. (2551). ทำการศึกษาพัฒนาของดอกกาแฟโรบัสต้าและการบังคับให้ดอกบานพร้อมกัน.
วารสารเกษตร, 24(3), 225–231.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2564). กาแฟ ปี 2564. สืบค้นจาก <https://www.oae.go.th/assets/portals/1/fileups/prcaidata/files/Varieties%20coffee%20206.pdf>

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 9 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และคณะทรัพยากรธรรมชาติมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
(2563). การศึกษาปริมาณความต้องการใช้กาแฟ โรบัสต้า จังหวัดสตูล. สงขลา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 9.
สว่าง คำภีระ. (2564). ปัจจัยและเงื่อนไขที่มีอิทธิพลต่อระบบผลิตกาแฟอาราบิก้าแบบวนเกษตร กรณีศึกษา บ้านแม่ล้าน
ตำบลบ้านดง อำเภอแม่เมะ จังหวัดลำปาง. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยแม่โจ้,
เชียงใหม่.

